

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 392

ה' תמוז
תשפ"ו

פרשת חקת

זרן חיים

”ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושנים אתו על נס והיה כל הנשוק וראה אתו וחי. ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי” (במדבר כא ה-ט). הקב"ה נקט בציווי בלשון 'שרף' ומשה רבנו עשה 'נחש'. רש"י כותב (שם ט): "לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון". והדבר קשה שהרי הקב"ה לא קראו נחש אלא דווקא שרף, כפי שהקשה הרמב"ן.

בפשטות נחש ושרף הן מילים נרדפות. אך השימוש בשמות השונים בולט בעיקר על רקע לשון הפסוק המופיע קודם לכן (שם ו): "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל", שמשתמש כלפי הקב"ה בלשון 'הנחשים' וגם 'השרפים'.

על סופו של נחש הנחשת שעשה משה רבנו מלמדת הגמרא (ברכות י:): "ששה דברים עשה חזקיהו המלך. על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו. על שלשה הודו לו: גנז ספר רפואות - והודו לו, כתת נחש הנחשת - והודו לו, גירר עצמות אביו על מטה של חבלים - והודו לו". חזקיהו מלך יהודה נאלץ לקטט את נחש הנחשת, משום שעם ישראל החל לטעות אחריו, עד שהיה חשש שיעשוהו לעבודה זרה.

אזכור נוסף לאותו נחש נמצא בגמרא במסכת חולין (ו:): "העיד רבי יהושע בן זרוז בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי על ר' מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן, והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו. חברו עליו אחיו ובית אביו, אמרו לו: מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור, אתה תנהוג בו היתר? דרש להן מקרא זה: וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן. אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום. אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו". יש קשר בין שני

המקורות האלה. בין כיתות נחש הנחשת בידי חזקיהו המלך לאמירתו של ר' מאיר מקום הניחו לי אבותיי להתגדר בו.

הכתב סופר מבאר שחטאם של עם ישראל היה כפול. חוסר אמונה בה' לצד חוסר אמונה במשה רבנו. "וידבר העם באלקים ובמשה" (שם ה). גם כשהעם מבקשים ממשה שיתפלל בעדם, הם מודים "כי דיברנו בה' ובך" (שם ז). לכן גם העונש היה כפול. על מה שדיברו בה' בא הנחש, שדומה לנחש הקדמוני שדיבר על ה'. ועל זה שדיברו במשה בא אליהם השרף. כפי שאנו מכירים את האזהרה מביזוי תלמידי חכמים (אבות ב י): "והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה... ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש". נמצאנו למדים כי יש כאן שתי בחינות שונות באמונה - אמונה בה' ואמונה בצדיק, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

האמונה בה' מובנת, מסבב כל הסיבות, מלך מלכי המלכים, בורא העולם. אך יש להתבונן למה אמונה בצדיק כל כך חשובה? יש מאמרי חז"ל רבים שמדברים על החשיבות באמונה בצדיקים ובתלמידי חכמים. אם במשה האמינו קל וחומר בה', אלא לימדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם. שהאמונה בצדיק מביאה לאמונה בה'.

לפני מעמד הר סיני הקב"ה הבטיח למשה רבנו "וגם בך יאמינו לעולם" (שמות יט ט). מדייק רש"י ש"וגם בך" - גם בנביאים הבאים אחריו". לכל הדורות יהיו מנהיגים צדיקים שינהיגו את ישראל. כפי שמובא בתיקוני זוהר שישנה התפשטות נשמת משה בכל דור ודור. אמונת חכמים היא יסוד גדול, שהנהגת החכם הינה אמצעי להגיע לאמונה בה'. הוא המקשר, המתווך, בין העם לקב"ה. כמו שכתוב "אנכי עומד בין ה' וביניכם" (דברים ה ה).

יום אחד קיבל השפת אמת קובלנה מהמלמד של בעל ה'אמרי אמת', על כך שאינו לומד כדבעי. שאל אותו: 'מה אתם לומדים?'. השיב הילד כי לומדים את פרק האיש מקדש, בו המשנה אומרת 'האיש מקדש בו ובשלוחו'. שואלת הגמרא לגבי הצורך לומר 'בשלוחו' אחר שנאמר 'בו'. אז אמר הילד על לשון הגמרא שאמרה "השתא דאמרת" ש"השתא" כוונתו 'עכשיו' -

משפחתיות וכדומה. אולם תמיד הקפיד ר' רפאל באותם ימים ללמוד עם בנו לכל הפחות חמש דקות, בהטעימו: "קביעות לא מבטלים!" (דרך אבות עמ' רטז)

הלכה ומנהג

ל גבי מעטפה או עיתון שעטוף בניילון מתיר מרן החזו"א (סי' סא) לקרוע את המעטפה או הניילון בדרך השחתה ולהוציא את התוכן. אמנם בעל הפר"ח (יו"ד סי' קיח) סובר שיש בזה איסור תורה. אך הכריע מרן הביה"ל שזה כמקלקל ולא כקורע, וכשנעשה בדרך השחתה אין בזה איסור. אבל יש להיזהר מאוד ולהבדיל בין מעטפה שיש בתוכה איגרת או עיתון וכדומה למעטפה שמודבקת באמצעות מדבקה הנושאת כיתוב (דוגמת מדבקת 'מזל-טוב' כפי שיש בהרבה הזמנות). משום שבמעטפה המודבקת במדבקה שכזו אי אפשר לפתחה ולהוציא את תוכנה בלי לקרוע את המדבקה. כן יש איסור תורה במעטפות המודבקות בקצה, משום שקריעה זו יוצרת מיד תיקון (ביה"ל שם סי"ג). יש איסור קורע גם בקריעת החוט שסוגר את כיסי החליפה לשם פתיחת כיסים של חליפה חדשה. מותר לשרק פאה בשבת אפילו עם מסרק רגיל, ואין בזה עובדין דחול, אך יש להיזהר לשרק בנחת שלא יעקרו שערות ממקומן בבגד. וכן אין לשים ספריי על הפאה שיש בזה משום 'תיקון מנא'. פתיחה וסגירה של טיטולים - יש להקדים ולומר שישנה מחלוקת בין הראשונים האם תפירה זמנית נחשבת בכלל תופר, כלומר האם אדם שתפר על מנת להתיר את התפירה נחשב כתפירה, וממילא שייך בכך איסור קורע או לא. ישנן דעות בין האחרונים כיצד פסקו השו"ע והרמ"א. הכרעת האור לציון (ח"ב פכ"ט) שמרן השו"ע אוסר תפירה זמנית אך מתיר קריעה זמנית. הכרעת מרן הגרש"ז צ"ל (שש"כ ח"ג פט"ו) היא שדעת מרן הרמ"א להתיר בין תפירה ובין קריעה זמניות. יוצא לפיכך שבפתיחת מדבקות הטיטול יש לכאורה איסור קורע, משום שאנו מפרידים שני דברים זה מזה לשם שימוש בשני החלקים, ויש בכך משום קורע על מנת לתפור משום שמיד לאחר מכן נדביק מחדש את המדבקות על הטיטול, והיה מקום לבוא ולאסור את השימוש בטיטולים בהם קיימת מדבקה. אך הדבר מותר בלא שום פקפוק, שכן איסור קורע הוא בקריעה דבר שלם כיריעה שנקרעה. אך כאן מדובר בהנחה בעלמא כדי לשמור על הדבק עד שיפתחו את המדבקה, ואין זה נחשב כלל להדבקה וממילא אין בזה

בימינו. שבימינו האדם מתקדש על ידי שלוחו, הצדיק, שמקרב אותו לעבודת ה'. לעתים בכוחו להתקדש 'בו', לבדו ללא עזרה, ללא סיוע, ללא קשר למנהיג. ולעתים 'בשלוחו' מכח הצדיק, כפי שמצוי בימינו. לאחר דברים אלו השיב ה'שפת אמת' למלמד: "אני רואה שהילד לומד מצוין".

חז"ל אמרו לנו על חזקיהו המלך שכיתת את נחש הנחושת, משום שישראל עבדו לו. עד אותם ימים ממש היו ישראל מקטירים לנחש, שכיוון שכתוב "וראה אותו וחי" מתברר שהנחש יכול להיות אמצעי, אפשר לעבוד אותו. לכן שמרו אותו, כאמצעי להגיע לעבודת ה'. על כן מובן למה לא מיחו בידו חכמים. הסיבה שכל המלכים הצדיקים שלפני חזקיהו לא העזו לגעת בו היא שמדובר בנחש שבאמצעותו התרחשו נסים גדולים. אבל חזקיהו המלך נטל על עצמו אחריות גדולה, לכתות אותו ולהשמיד אותו. "ויקרא לו נחושתן" דרך ביזיון, ללמד את העם שהוא בסך הכל נחושת בלבד בלא כוח להרע ולהיטיב. בני ישראל טעו בכך שהפכו את האמצעי לעיקר, שכל עניינו של הנחש היה רק כלי להגיע לאמונה בה', בעוד העם הפכו את האמצעי לכח בפני עצמו.

זאת הדגשת המשנה (ראש השנה ג ח): "וכי נחש ממית או נחש מחיה?", שאין הנחש פועל כלום מצד עצמו אלא כאמצעי לפעולת הקב"ה בעולם. אותה משנה עצמה אומרת לנו "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה". שכשם שאצל הנחש עלינו לדעת שעל אף גדולתו הוא אמצעי בלבד, כן משה רבנו עבדו של הקב"ה הוא האמצעי הגדול ביותר בין ישראל לאביהם שבשמים. אם הייתה הרמת הידיים עניין טכני אפשר היה חלילה לעשות את משה ככוח בפני עצמו, להגיע לאותו המצב שהיה אצל נחש הנחושת שנהיה לעבודה זרה. על כן מתקנת המשנה את הבנתנו ואומרת שהידיים של משה רבינו היו עולות כלפי מעלה מכוח העם. כי עניינו של משה הוא מה שהעם מחובר למנהיג והמנהיג משעבד את ליבם לאביהם שבשמים, שזהו כוח המנהיג לחבר אותם ולהיות אמצעי ומקשר כלפי שמיא.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

ר' רפאל בנימין לוין, בנו של ר' אריה, למד בקביעות חברותא מידי לילה עם בנו - ר' זאב. מדרך הטבע אירע שלא אחת כשר' רפאל הוצרך לצאת למקום כלשהו בערבים ולבטל את הקביעות הזו, עקב שמחות

שאלה: מובא בהלכה שיש לכוון בפסוק ראשון של שמע, מה שנראה כלא ישים. האם גם אשה חייבת בזה?
תשובה: ודאי שעניין זה מציאותי, שכן הוא חובה הלכתית, ואין ההלכה מחייבת אלא מה שבכוחנו. אם מתרגלים לנהוג כך הדבר נהיה פשוט, כשהעיקר הוא כוונת הלב.
 גם אשה תכוון בכוונות שהובאו בפוסקים. אך מכיוון שקריאת שמע היא מצות עשה שהזמן גרמא ואשה פטורה ממנה, אם לא כיוונה אינה מחויבת לחזור, לעומת גבר שחייב לחזור.

דין קורע. בנוסף, הדבקה זו היא הדבקה זמנית וכאמור בין למרן השו"ע ובין למרן הרמ"א אין איסור קורע בתפירה זמנית. גם בעניין סגירת המדבקה על גבי הטיטול כאשר מונח כבר על גוף התינוק אין איסור, משום שהדבר נחשב לתפירה זמנית, שהטיטול לא יישאר על גוף התינוק במשך יממה שלימה. לכאורה לפי מרן השו"ע היה צריך לאסור. אלא שהאומרים כך עפ"י דעת מרן שוגים, משום שהדבקה זו ניתנת לשינוי ואינה שונה מסגירת כפתורים שלא חוששים בהם לתפירה לזמן. וכן כשמורידים את הטיטול על מנת לזרוק לפח האשפה אין איסור, משום שברגע שהדבר נזרק אין לי עניין בתפירה זו (הגרש"ז, שש"כ פ"ג פל"ה, דלא כמהרי"ל דיסקין). לסיכום הדברים, אין שום מניעה מלחתל תינוק בשבת, בין לפתוח ובין לסגור וכן לסגור על מנת לזרוק לפח. אך מכיוון שחלק מהאחרונים החמירו בדבר היו שהחמירו לקנות דווקא טיטולים עם סקוטש שמראש אינם נחשבים לחיבור, אבל מדובר בחומר ולא בעיקר הדין.

שו"ת עם הרב חיים איזלס

שאלה: יש מקומות שמנגנים בברכות קריאת שמע, האם אין בזה בעיה שיכול לגמור את כולה ונחשב להפסק?

תשובה: מסקנת מרן השו"ע עפ"י הביה"ל ועוד פוסקים, שאם יש שהות בהפסקה כדי לגמור את כל הקריאה, ההלל או הברכה - צריך לחזור לתחילתה. רק שאם ההפסקה לא הייתה מחמת אונס חוזרים לאותו מקום שהפסקת, אבל אם זו הפסקה מחמת אונס, לדוגמא אדם שנצטרך להתפנות באמצע קריאת שמע ושהה שם פרק זמן כדי לגמור את כולה, לדעת מרן הרמ"א הוא צריך לחזור מההתחלה, ולדעת מרן השו"ע רק למקום שפסק. למעשה גם בני אשכנז חוזרים להתחלה רק בדברים דאורייתא, כקריאת שמע וברכת המזון, וכן מחמירים בברכות קריאת שמע שנגררים אחר קריאת שמע שמן התורה (ביה"ל).
 לכן, אם מנגנים ניגונים צריך להמשיך הלאה עד סוף הברכה, אלא אם הניגון תוך כדי אמירת המילים שאין זה נחשב להפסק כלל. וכן אדם שממתין לש"ץ לאמירת 'אמן' אחר ברכתו אין נחשב להפסק.

